

VULGAARNE VIRVE

„**ARMUUNELMAD**“. Autor-lavastaja **Tõnu Virve**, fotokunstnik **Valery Bareta**, operaator-lavastaja **Valeri Blinov**, helilooja **Sven Grünberg**, tekstide autor **Silver Wiesenschbach**, montaažirežissöör-muusikatoimetaja **Jüri Tallinn**, stilist **Anne Maiberg**, helirežissöör **Koit Pärna**, jutustaja **Toomas Lõhmuste**, arvutigraafika: **Jüri Tallinn**, filmis mängivad **Jaan Elken**, **Reet Varblane**, **Mare Mikof**, **Mati Karmin**, **Toomas Volkmann**, **Kadi Kaasik**, **Elo Jaanivald**, **Elise Virve**, **Stella Virve**, **Ain Rööpson**, **Richard Virve**, **Ants Viiklepp**, **Tõnu Virve** ja **Marion Anton**; filmis on kasutatud **Jüri Okase happening'e**, **Leo Lapini** autoportreed **Veenusena**, **Leni Riefenstahli** ja **Tom of Finlandi** loomingut, produtsendid **Tõnu Virve** ja **Jüri Tallinn**. Video Betacam SP, 25 min, värviline ja mustvalge. © Freyja Film, 2003.

„**Armuelmatega**“ seoses meenub juhtum Charles Darwiniga Lõuna-Ameerikas: kohalikud indiaanlased ei näinud reidil tema purjekat „*Beagle*“ — laeva polnud nende jaoks olemas. Alles siis, kui kohalik „nõid“ neile purjelaeva üksikasjalikult kirjeldas, avanes inimestele seninägematu selge ja meeliülendav pilt.

Kui palju oleme kuulnud hinnangut *vulgaarne* asjade ja nähtuste kohta, mis seda tegelikult pole. *Vulgaris* tähendab ju algselt tavaline, lihtne. Eesti keeles on sõnal „vulgaarne“ sootuks teine tähendus: labane, kombetu, harimatu. Kui gurmaan naudib merivähki, ei tule talle pähegi, et merehulguse „õige“ nimi on *Homarus vulgaris*. Kõige vulgaarsem on lihtsa nähtuse keeruline sõnastus —

tegelikkus on alati lihtne, vaid inimloomus põimib lihtsusse ebavajalikke lisandeid, et oleks n-ö loomingulisem. Iga inimese füüsiline keha vajab puhkust ja toitaineid — loobumine ühest või teisest muudab ka kõige säravama filosoofi jaoks reaalsuseks kõige mõistatuslikuma — surma. Vulgaarne tõde.

Loodan, et iga inimene tahab elu jooksul midagi korda saata, jätta märgi — olla *millegi* või *kellegi* looja. Loojate eesmärgid on alati isiklikud. Iga kord ei pea jõe teisele kaldale jõudmiseks ehitama silda, välja arvatud muidugi need, kes ei oska iseseisvalt ujuda. Kõigil pole teisele kaldale ka asja ehk iga kingsepp jäägu oma liistude juurde. Tavaliselt peab see ütlus ka paika, ent on palju suurepäraseid kingseppi, kes küpsetavad imehead leiba, parandavad kelli või juhivad lennukit. Hobi korras on see neile lubatud ja nende oskusi imetletakse. Kuid pruugib kingsepal avada isiklikus värkstoas eksklusiivne pirukaliin või avaldada soovi istuda liinilennuki pilooditooli, asendub imetlus kadeduse ja vihkamisega. Paljusus tekitab alati nii imetlust kui hirmu: lumemass mäeharjal on jumalik vaatepilt, ent kui pilt hakkab liikuma (loe: muutub laviiniks), asendub imetlus surmahirmuga. Täpselt sama asi on nii ookeanilainete kui ka kontrolli alt väljunud tuleleekidega. Ka **Tõnu Virve „Armuelmad“** on omal kombel stiihia — võimas nähtus, millest soovitan aupaklikku kaugusse hoiduda inimestel, kes püüavad Virve filmi tavapäraselt kirjeldada.

Kõik teavad, et filmikunst on kunstide summa: liikuv kujutis, tekst, muusi-

Režissöör Tõnu Virve juhendab oma tütart Stellat, kes on Teini-Ly rollis, filmi „Armuunelmad“ võtetel.

ka ja muud helid — mastaapne rünnak kõigile meeltele ja tajudele, mis jõuab reaalselt kohale. Kui maal või graafiline leht ripub muuseumis või kellegi seinal ja raamatud tolmuvad riiulis, siis film jookseb kinolinal või teleriekraanil ja seda näevad miljonid inimesed. Film kui loominguline akt leiab suurima vaatajaskonna ja vastukaja. Kinokunst on sõna otseses mõttes massidele — pörgulikult lihtne vastu võtta ja omastada. Näiteks lihtsakoeline talumees, kes kunstinäitusel Malevitši töö („Must ruut valgel taustal“) peale sülitab ja arusaamatust vihast väriseb, käitub kinosaalet hoopis teisiti: naerab Chaplini tempe, ulub ennastunustavalt nutta või on õnnelik nagu laps, — vastavalt sellele, millist keelt režissöör-looja tema hinges näpib. Virve kruvib kõik meeled ja tajud pingule. Tegemist on veatu häälestusega, nii sõnas kui pildis.

Minu eakaaslaste põlvkond on kahtlemata üks õnnelikumaid Eesti ajaloos: me oleme kogunud sõna otseses mõttes

vaimset loojangut ja ööd; elanud näljas (nii füüsilises kui vaimses), näinud oma ihusilmaga, kuidas punane muutub sinimustvalgeks ja muud lausa ettekujutamatu — kümne aastaga on kogu tsiviliseeritud maailm muutunud rohkem ja kardinaalsemalt kui eelnenud mõnesaja aastaga kokku. Erakordselt kahju on mul inimestest, kes surid kaheksakümnendate lõpul, ja eriti neist, kes mäletasid kahe ilmasõja vahelist Euroopat. Rääkimata eakaaslastest, kelle elu lõppes enne kui viinerisabad. Mõtlen tihti nendele inimestele ja tunnen veidrat süüd. Veelgi rohkem mõtlen nendele, kes jäid ellu ja kes elavad edasi ka praegu, õnnelikult ja rahulikult, kuigi kõik reeglid, mis inimühiskonnas kokkuleppeliselt kehtivad, kinnitavad, et see ei tohiks olla võimalik.

Kui meid hämmastab mõne looja eriline oskus, nimetame seda ebamaiseks andeks, jumalikuks märgiks või kuidas iganes — tähtis on teadaanne, et inimese üks või teine professionaalne oskus po-

Freyja Filmi fotod

„Armuunelmate“ töömoment. Vihje Lembit Petersoni legendaarsele Samuel Becketti „Godot'd oodates“ lavastusele 1976. aastal, mille kunstnik oli Tõnu Virve.

leks pärit siit maailmast. Inimesele, kel tagasihoidlikud anded, vastandatakse sinine veri, hõbelusikas suus, õnnesärk ja paljud muud erisused. Inimestele meeldib kõik, mis erineb tavaelust ja on arusaamatu — kõik salapärane on põnev ja lisab hallile elule värve. Osa inimesi usub aupaklikku hirmu tundes, et meie koduplaneet on valmistatud kellegi poolt kuue päevaga. Maa meisterdajad kutsuvad nad Loojaks ja peavad teda reaalseks isikuks. Tundub, et liigikaaslased, kes nii mõtlevad ja räägivad, pole ise võimelised midagi uut looma — nad ainult tarbivad kõike seda, millest teised on kunagi unistanud ja mis nüüdseks realiseeritud, kaasa arvatud religioon(id). Eelnenust lähtudes kirjutaksin ma maapoiss Virve filmi lõputiitritesse *Made in Heaven by God*, inimliku lugupidamise märgiks, sest vastavalt inimühiskonnas kehtestatud reeglitele oleks see ülim tunnustus.

Kõik eelnev kergitab vaid veidi eesriiet või paotab tünni kaant, milles sip-

leme. Olles ise andekas kunstnik, teab režiissöör Virve täpselt, kuidas valgustada pimedust, kus tuhnivad nn loojad. Iga inimene, kes tegeleb kaunite kunstidega, peaks pärast selle filmi vaatamist seisma peegli ette või minema röntgenisse. „Armuunelmad“ on märkimisväärselt teostatud näide Otsijast, kes ei tea, mida ta otsib ja miks ta seda üldse teeb. Masendav äratundmine paljudele. Virve film on aus ja kõhedust tekitav teos, tõeline meistiklass, mis loodetavasti purustab mitmed võltsdogmad. Ja mitte ainult eesti kunstis.

Nii indiaani šamaanid, õhtumaa kirjutajad kui hommikumaa targad jõuavad kõik samale arusaamisele, mõni varem, mõni tsipa hiljem — iga tõde läbib kolm astet: esmalt seda naeruvääristatakse, siis vaieldakse sellele ägedalt vastu ja lõpuks peetakse seda endastmõistetavaks.